

Omgaan met beeldvorming

Een onderzoek naar de manier waarop stichting Multiculturele Televisie in Nederland zich positioneerde ten tijde van een veranderend integratiediscours, 1989-2010

Freek van Puffelen

414849

Onderzoeksvoorstel masterscriptie

Vensters op de Wereld

26-1-2018

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	blz. 3
- 1.1 Vraagstelling	blz. 4
- 1.2 bronverantwoording	blz. 5
o 1.2.1 Een uitdaging	blz. 6
 Hoofdstuk 2: Historiografie	 blz. 7
- 2.1 Migratie, integratie en beeldvorming in Nederland	blz. 7
- 2.2 De media en beeldvorming over de multiculturele samenleving	blz. 12
- 2.3 Televisie voor en door migranten	blz. 16
 Hoofdstuk 3: Methodisch raamwerk: <i>framing</i>	 blz. 19
- 3.1 Het <i>framings</i> -proces	blz. 19
- 3.2 Frames in de praktijk	blz. 20
 Hoofdstuk 4: Onderzoeksopzet	 blz. 22
- 4.1 Kwantitatief onderzoek	blz. 22
- 4.2 Kwalitatief onderzoek	blz. 22
 Literatuurlijst	 blz. 23
 Bijlage 1: planning	 blz. 25
 Bijlage 2: indeling masterscriptie	 blz. 26

1. Inleiding

In 2000 publiceerde het *NRC-Handelsblad* een artikel van Paul Scheffer waarin de opiniemaker Nederland waarschuwt voor het multiculturele drama dat in de samenleving is ontstaan. Scheffer, en vele na hem, leggen de schuld van culturele spanningen in de maatschappij neer bij een falend integratiebeleid. Te lang sloot de overheid de ogen voor de zelfgecreëerde problemen onder etnische minderheden zoals segregatie, criminaliteit, radicalisering en vervreemding van de Nederlandse maatschappij. Vooral moslims moesten het ontgelden.¹ Overigens geen nieuw geluid. Ruim tien jaar eerder doet deze kritiek al de kop op. De Rushdie-affaire uit 1989, de uitspraken van VVD-voorzitter Frits Bolkestein en de opkomst van Pim Fortuyn halverwege de jaren '90 hebben het islamdebat in Nederland al lang en breed op de agenda gezet.² Alhoewel de Nederlandse overheid in 2003 definitief overgaat op een assimilerend integratiebeleid, en zij sinds begin jaren '90 al langzaamaan afstand deed van een beleid gericht op sociaal-culturele integratie, blijft het beeld van multiculturalisme in Nederland volgens beleidswetenschapper Peter Scholten lang intact. De oorzaak van deze multiculturele mythe ligt volgens Scholten bij de vaderlandse politiek en de media. Voortdurend blijven journalisten en politici vasthouden aan het idee van botsende culturen en beïnvloeden hiermee de beeldvorming over integratie.³

Dat de media invloed uitoefenen op de beeldvorming over Nederlanders met een migrantenachtergrond en hun integratie in de Nederlandse samenleving is verre van een nieuwe gedachten. Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw richten verschillende Nederlandse onderzoeken zich op dit verschijnsel.⁴ Hierbij werden zowel de gedrukte- alsmede de audiovisuele media onderzocht en dit leidde veelal tot gelijksoortige conclusies. De onderzochte dagbladen en televisiereportages geven een eenzijdig, discriminerend beeld over Nederlanders met een migrantenachtergrond. Berichtgevingen over Nederlanders met een migrantenachtergrond verschijnt vaak in een negatieve context, zelf is deze groep ondervertegenwoordigd in het medialandschap en het beeld dat wordt geschetst berust vaak op stereotypering waardoor de media een belangrijke rol spelen in de beeldvorming over deze verschillende groepen Nederlanders.⁵ Een vrij recente studie van Andrea Meuzelaar onderzoekt specifiek de negatieve beeldvorming over moslims op de Nederlandse televisie door te kijken welke beelden herhaaldelijk worden getoond. Zij kiest voor deze onderzoeksgroep, omdat zij heeft gemerkt dat door het veranderende integratiedebat Turkse Nederlanders uit haar jeugd

¹ Paul Scheffer, "Het multiculturele drama," *NRC Handelsblad* (29 januari 2000).

² Leo Lucassen en Jan Lucassen, *Winnaars en verliezers: een nuchtere balans van vijfhonderd jaar immigratie*, (Amsterdam: Bakker, 2011), 21-29.

³ Peter Scholten, "The Dutch Multicultural Myth," In: Raymond Taras, *Challenging Multiculturalism: European models of diversity*, (Edinburg: Edinburg University Press, 2011), 97-98.

⁴ Een tweetal belangrijke voorbeelden voor Nederlands onderzoek zijn: Teun van Dijk, *Minderheden in de media. Een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*, (Amsterdam: SUA, 1983). En: Andra Leurdijk, *Televisiejournalistiek over de multiculturele samenleving*, (Amsterdam: Het Spinhuis, 1999).

⁵ Van Dijk, *Minderheden in de media*, 119-121.

ineens door de samenleving als moslims worden bestempeld in plaats van als een etnische groep in Nederland.⁶

Bovenstaande onderzoeken naar Nederlanders met een migrantenachtergrond in de media hebben een gemene deler. De focus ligt op de beeldvorming van etnische groepen in de mainstream media. In Nederland is er nauwelijks aandacht besteed aan het fenomeen migrantentelevisie. Televisie die door en voor migranten wordt gemaakt. Internationaal is er meer aandacht aan dit onderwerp besteed. Veelal richten deze studies zich echter op de consumentenkant en minder op de redactiezijde.⁷ Ik ben echter geen buitenlandse studies tegengekomen waarin het beeld van migranten televisie is geanalyseerd. Onderzoek naar de content die dit soort televisiezenders uitzenden kan van toepassing zijn omdat het een proces is waar de scheidslijn tussen mediaconsumptie en mediaproductie wegvalt. Er is sprake van zowel een *top-down* als een *bottom-up* beweging, waarin migranten actief bezig zijn met de invulling van hun identiteit binnen de samenleving. Media wetenschapper Henry Jenkins noemt dit *convergence culture*.⁸

1.1 Vraagstelling

Nederland kende tot voor kort een omroep voor en door migranten. Tussen 1984 en 2012 zond de stichting Multiculturele Televisie in Nederland (MTNL) in de vier grote steden Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam actualiteitenprogramma's uit die zowel voor Nederlanders met een migrantenachtergrond waren gemaakt alsmede voor hen waren bestemd. De omroepstichting maakte content voor verschillende migrantengroepen met een sterke nadruk op Antilliaanse-, Marokkaanse-, Surinaamse- en Turkse Nederlanders. Om deze reden vormen de bewaarde beelden uitstekend bronmateriaal om te onderzoeken hoe Nederlanders met verschillende migrantenachtergronden actief bezig waren met het uiten van voor hen belangrijke maatschappelijke onderwerpen in plaats van dat ze object zijn in de beeldvorming door de mainstreammedia. Hiernaast geeft dit soort onderzoek een mogelijk beeld van de manier waarop deze groepen Nederlanders met verschillende etnische achtergronden zich positioneerde ten opzichte van een veranderend integratiediscours. Vandaar dat de hoofdvraag van deze masterscriptie luidt: *Is de berichtgeving van de stichting Multiculturele Televisie in Nederland over integratie in de periode 1989 en 2012 waarin het integratiediscours veranderd anders dan het beeld van integratie door de mainstreammedia?*

De hoofdvraag bestaat uit twee thema's met elk een eigen voorgeschiedenis. De wetenschappelijke debatten die hieraan voorafgaan, zijn in de historiografie uiteengezet en vormen een belangrijke inspiratiebron voor de andere deelvragen. De twee vragen die beantwoord kunnen worden aan de hand van secundaire literatuur luiden respectievelijk: *Hoe is er onderzoek gedaan naar de*

⁶ Andrea Meuzelaar, *Seeing through the archival prism: a history of the representation of muslims on Dutch television*, (Amsterdam, 2014), 12-15.

⁷ Hun-Yul Lee "At the crossroads of migrant workers, class, and media: a case study of migrant workers' television project," *Media Culture & Society* 34 (2012): 316.

⁸ Mark Deuze, "Ethnic media, community media and participatory culture," *Journalism* 7 (2006): 268.

beeldvorming over Nederlanders met een migrantenachtergrond in de mainstreammedia? En, hoe verandert het integratiedebat tussen 1989 en 2012?

Vervolgens zijn een tweetal deelvragen opgesteld die beantwoord dienen te worden middels een eigen analyse. Het leeuwendeel van de wetenschappers die onderzoek hebben verricht naar de berichtgevingen over Nederlanders met een migranten achtergrond concluderen dat de beeldvorming over integratie vaak te eenzijdig is en de specifieke etnische groepen Nederlanders zich niet herkennen in het beeld dat wordt geschetst. De vraag is echter of dit voor de MTNL anders is. De tweede deelvraag is dan ook: *Hoe brengt de omroepstichting de berichtgeving over integratie in beeld?*

De derde deelvraag heeft betrekking op het veranderende integratiediscours in Nederland. Sinds de jaren '90 van de vorige eeuw nam de kritiek op het Nederlandse integratiebeleid en de staat waarin de samenleving verkeerde toe. Een nieuwe etnische onderklassen en een groeiend spanningsveld van botsende culturen hielden Nederland in de greep. Vooral moslims in Nederland moesten het ontgelden. De derde vraag luidt dan ook: *Hoe positioneert de stichting zich ten opzichte van een veranderend integratiedebat?* Aangezien de omroep voor verschillende etnische groepen uitzond is het nog maar de vraag of er voor elk van hen een verandering zichtbaar zijn. Binnen deze deelvraag wordt er dus ook een vergelijking gemaakt tussen de verschillende etnische groepen.

1.2 Bronverantwoording

De omroepstichting MTNL zond tussen 1984 en 2012 wekelijks actualiteitenprogramma's uit voor de specifieke doelgroepen en beslaat een breed scala aan reportages met verscheidende onderwerpen. Variërend van huis-, tuin- en keuken-weetjes tot meer maatschappelijke onderwerpen zoals bijvoorbeeld criminaliteit onder jongeren. Tot 2005 hebben de uitzendingen elk een specifieke etnische doelgroep. Daarna is er sprake van louter multiculturele uitzendingen en vormt het Nederlands de enige taal. Hiernaast worden er vanaf 1996 ook eigen documentaires geproduceerd, waarvan er een erg uit het oog springt. *De Tegenfilm* uit 2008 dient als reactie op de film *Fitna* van Wilders en is geproduceerd door de MTNL. Naast de actualiteitenberichten zal in deze masterscriptie ook deze documentaire uit 2008 geanalyseerd worden. Het goed bewaarde bronmateriaal ligt verspreid over vier verschillende archieven: de stadsarchieven van Amsterdam, Utrecht en Rotterdam en het archief van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG). Zowel voor de steden Amsterdam en Den Haag ligt het archiefmateriaal in het NIBG gedigitaliseerd opgeslagen. Voor de steden Rotterdam, Utrecht en Den Haag zond de omroep echter pas vanaf 2001 uit. Aangezien ik een historisch beeld wil schetsen van de manier waarop de omroep zich sinds 1989 positioneerde ten opzichte van een veranderend integratiediscours heb ik ervoor gekozen om mij enkel te richten op het

beeldmateriaal van de afdeling Amsterdam. Alleen voor deze stad is het mogelijk om de volledige onderzoeksperiode te analyseren.⁹

Een groot voordeel van deze primaire bron als basis van het onderzoek is de toegankelijkheid en de volledigheid. Veel tijd is gestoken in het bewaren van het beeldmateriaal en de digitalisering ervan. Hierdoor is de bron niet alleen voor iedereen toegankelijk, doordat sommige fragmenten zijn gedigitaliseerd is een deel ook thuis zichtbaar. Mirjam Brouwer van het Stadsarchief Amsterdam bejubelt dan ook deze bron in een artikel in *Het Parool*: “De uitzendingen geven een prachtig tijdsbeeld.”¹⁰

1.2.1 Een uitdaging

Voor zover ik het kan inschatten kent het beeldmateriaal als primaire bron geen directe beperkingen. Wat in een andere taal dan het Nederlands is gesproken, is ondertiteld en de omroepstichting vormt de grootste, al dan niet enige, omroep voor en door migranten in Nederland. Dit maakt deze bron uitermate geschikt voor historisch onderzoek. Problematisch is de consistentie van het beschrijven van de fragmenten doormiddel van meta-data. Voor 1996 wordt dit voor elke uitzending gedaan, maar vanaf dit jaartal ontbreken bij veel beeldfragmenten de meta-data. Het is dus aan mij om in de eerste weken een goed overzicht te maken welke uitzendingen van belang zijn en welke niet. Dit zal ik doen door de uitzendingen kort te scannen. Ik heb al een aantal uitzendingen bekeken en telkens wordt aan het begin van een fragment al duidelijk waar het over gaat en bestaat een aflevering meestal uit maximaal zes onderwerpen. Een tijdrovende, maar noodzakelijke klus.

Verder is het onderzoek naar audiovisueel materiaal een enorme uitdaging. Er dient namelijk nog een behoorlijke slag geslagen te worden betreffende historisch onderzoek naar dit type bron. Volgens historicus Chris Vos hebben geschiedwetenschappers lange tijd dit soort bronmateriaal links laten liggen. De redenen hiervoor zijn uitlopend. Enerzijds kostte het afspelen van het beeldmateriaal te veel tijd en geld. Anderzijds misten veel historici simpelweg de vaardigheid om deze typen bronnen te analyseren. Audiovisuele media kennen immers verschillende lagen van betekenis die moeilijker te duiden zijn dan de betekenissen van geschreven bronnen.¹¹ Hindernissen die juist een verrijking voor historisch onderzoek vormen. Doordat audiovisuele media meerdere lagen van betekenis kennen, wordt je als historicus gedwongen in meer dan een vaststaand discours te denken. Dit doet meer recht aan de complexiteit van de realiteit. Verder hebben digitalisering en een toename van wetenschappelijk, in enkele gevallen zelfs historisch, onderzoek hebben de analyse van audiovisuele bronnen toegankelijker gemaakt.

⁹ Stadsarchief Amsterdam, *Archief van Stichting Multiculturele Televisie Nederland, met rechtsvoorganger Migranten Televisie Nederland: video's*, (Amsterdam, 2009).

¹⁰ Patrick Meershoek, “Duizenden uren migranten-tv straks digitaal beschikbaar,” *Het Parool* (11 april 2016).

¹¹ Chris Vos, *Het verleden in bewegend beeld. Een inleiding in de analyse van audiovisueel materiaal*, (Houten: Uitgeverij De Haan/Unieboek, 1991), 7-8.

2. Historiografie

In dit hoofdstuk worden drie thema's die in deze masterscriptie centraal staan uiteengezet. Ten eerste wordt duidelijk gemaakt hoe het integratiediscours in Nederland door de jaren heen veranderde en welke rol de media daarin spelen. Vervolgens wordt er een paragraaf geweid aan de beeldvorming over Nederlanders met een migrantenachtergrond in de Nederlandse journalistiek. Tot slot wordt het belang van multiculturele televisie aangestipt. Deze vorm van alternatieve media blijkt namelijk een belangrijk instrument te zijn voor etnische minderheden om actief invulling te geven aan hun positie in de maatschappij.

2.1 Migratie, integratie en beeldvorming in Nederland

Nederland kent een lange immigratiegeschiedenis. Talloze voorbeelden zijn er te noemen van migranten die in de loop van de geschiedenis naar Nederland trokken om hier een nieuw leven op te bouwen. Soms vanwege religieuze overwegingen, soms als vluchtelingen uit oorlogssituaties, soms simpelweg omdat er in geld te verdienen viel of omdat het repatrianten uit de voormalige koloniën waren. Vooral de naoorlogse immigratie houdt de gemoederen in de Nederlandse samenleving tot de dag van vandaag nog flink bezig. Een oorzaak hiervoor kan gezocht worden in de grote van deze immigratie. Aan de hand van drie intensieve toestromen kwamen er in korte tijd veel nieuwkomers naar Nederland. Een eerste migratiestroom is die van de Molukkers in de jaren '50. Voor deze periode stond Nederland vooral bekend als een emigratieland. Met de onafhankelijkheid van Indonesië maakte er op de eerste plaats rond de 300.000 Indische Nederlanders de overtocht naar Nederland en in hun kielzog duizenden Molukkers die voor het Koninklijke Indische Leger hadden gevochten.¹² De komst van deze migranten is als bevolkingsgroep voor dit onderzoek eigenlijk niet van belang is het niet dat de houding van de overheid ten opzichte van de integratie, of het eigenlijke gebrek hieraan, van de Molukkers schrijnend is voor het latere integratie 'beleid'. Er was namelijk geen beleid. De gedachte dat de Molukkers ooit weer terug zouden keren naar hun eigen eiland bleef immers tot de jaren '70 aanwezig onder politici en beleidsmakers.

Eenzelfde soort 'terugkeergedachte' blijkt typerend te zijn voor de tweede dominante toestroom migranten, namelijk de gastarbeiders. Vanaf de jaren '60 trokken voornamelijk mannen uit Mediterrane gebieden naar Nederland. Op de eerste plaats Zuid-Europeanen, daarna voornamelijk mannen uit Turkije en Marokko. Net zoals bij de Molukkers heerste ook hier de gedachten dat deze arbeiders op een gegeven moment weer zouden terugkeren.¹³ Niets bleek minder waar. Alhoewel veel Zuid-Europeanen weer terugkeerden, bleken de Turken en Marokkanen zich permanent in Nederland te vestigen. Halverwege de jaren zeventig daalde de toestroom aan Turkse en Marokkaanse

¹² Erik Snel en Peter Scholten, "Van gastarbeiders tot het multiculturele drama: integratie als hardnekkig beleidsprobleem," in: Arentsen and Trommel (eds.), *Moderniteit en Overheidsbeleid; hardnekkige beleidsproblemen en hun oorzaken*, (Coutinho: Bussum, 2005), 2.

¹³ Snel en Scholten, "Van gastarbeiders tot het multiculturele drama," 3.

gastarbeiders in eerste instantie sterk. Gezinshereniging en gezingsvorming zorgde er echter voor dat het aantal Turken en Marokkanen in Nederland sterk toenam.¹⁴ De postkoloniale migranten uit het Caribisch gebied kunnen onder de derde grote migratiestroom worden beschouwd. Vooral na de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 kwamen Surinamers in grote getalen naar Nederland, omdat ze de situatie in het eigen land te explosief vonden. De toestroom van Antilliaanse migranten begon ongeveer in dezelfde periode en kent voornamelijk een piek rond de late jaren '80 en begin jaren '90.¹⁵

Vanwege de 'terugkeer' gedachte heeft Nederland zich lange tijd niet als een immigratieland gezien. Sterker nog, remigratie was het kernwoord in die tijd. Tot diep in de jaren '70 werd behoud van de eigen identiteit onder migranten aangemoedigd. De overheid ondersteunden dan ook actief initiatieven gericht op het behoud van de eigen cultuur onder migranten zoals onderwijs in de eigen taal.¹⁶ Migranten werden gelabeld als een specifieke groep aan de hand van hun land van herkomst. Het behoud van de eigen identiteit zou een terugkeer naar het eigen land vergemakkelijken.¹⁷ Je zou kunnen stellen dat het multiculturalisme dat Nederland lange tijd kenmerkte hier haar wortels heeft. Pas begin jaren '80 kwam de Nederlandse overheid tot conclusie dat de nieuwkomers voorgoed zouden blijven. Gezinshereniging zorgde ervoor dat hele families van bijvoorbeeld Turkse en Marokkaanse komaf zich in Nederland vestigden. Berustend op de verzuiling die Nederland lange tijd kenmerkte, maar in deze periode eigenlijk afbrokkelde, heersten de gedachte onder beleidsmakers dat integratie met het behoud van de eigen cultuur zowel voor de integratie als emancipatie van deze nieuwe Nederlanders het beste middel was. Een idee dat werd vormgegeven in de beleidsnota *Minderhedenbeleid*.¹⁸ Tezamen konden deze minderheden als groep integreren en elkaar helpen hun draai te vinden in de maatschappij. Sociale-culturele emancipatie van minderheden zou ook de sociaaleconomische positie van individuele leden bevorderen.¹⁹

Eind jaren '80 begin jaren '90 komen beleidsmakers en politici in Nederland tot twee conclusies. Ten eerste blijkt niet alleen het verblijf van bijvoorbeeld de gastarbeiders permanent, ook immigratie is een blijvend verschijnsel.²⁰ Hiernaast publiceert de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid het rapport *Alloctonenbeleid*. Hierin wordt de conclusie getrokken dat het minderhedenbeleid niet de gewenste vruchten afwerpt. Het beleid richtte zich te veel op het sociale welzijn van de nieuwkomer, waardoor actieve deelname en eigen initiatief onder migranten uitbleef.²¹ Dit rapport viel samen met de publicatie van het boek *Duivels verzen* van Salman Rushdie. Een boek dat onder moslims fel werd bekritiseerd en wereldwijd tot veel onrusten leidde. Zo ook in Nederland

¹⁴ Han Entzinger, *Het minderhedenbeleid: dilemma's voor de overheid in Nederland en zes andere immigratielanden in Europa*, (Meppel/Amsterdam: Boom, 1984), 86-87.

¹⁵ Snel en Scholten, "Van gastarbeiders tot het multiculturele drama," 3.

¹⁶ Snel en Scholten, "Van gastarbeiders tot het multiculturele drama," 9.

¹⁷ Scholten, "The Dutch multicultural myth," 100.

¹⁸ Snel en Scholten, "Van gastarbeiders tot het multiculturele drama," 10.

¹⁹ Scholten, "The Dutch multicultural myth," 101.

²⁰ Snel en Scholten, "Van gastarbeiders tot het multiculturele drama," 8.

²¹ Snel en Scholten, "Van gastarbeiders tot het multiculturele drama," 10-12.

waar duizenden Nederlandse moslims de straat op gingen. Dit leidde er vervolgens toe dat enkele opiniemakers zoals Jan Blokker van de *Volkskrant* openlijk hun verontwaardiging uitten over de positie van de islam in de Nederlandse samenleving.²²

Zover het vuur van het minderhedendebat nog niet is aangestoken weet VVD-fractievoorzitter Frits Bolkestein dit begin van de jaren '90 wel te doen. Als een van de eerste politici verplaatst hij het minderhedendebat naar Den Haag. Met nog meer kritiek op het minderhedenbeleid tot gevolg. Bolkestein maakte zich zorgen om de integratie van minderheden. Volgens hem moest het integratiebeleid zich meer richten op de basisprincipes van de Nederlandse liberale maatschappij zoals secularisatie, vrijheid van meningsuiting en tolerantie. Het sociaal-culturele karakter van het minderhedenbeleid werd naar de achtergrond geschoven en de nadruk kwam te liggen op sociaaleconomische participatie van de individuele migrant. Inburgering door de Nederlandse taal machtig te zijn en kennis te vergaren over de Nederlandse maatschappij in plaats van integreren binnen een pluralistische samenleving.²³ Halverwege de jaren '90 neemt de kritiek op de islam in Nederland in de persoon van Pim Fortuyn verder toe. Tot zijn dood op 6 mei 2002 weet Fortuyn eerst als columnist voor *Elsevier* en later als lijsttrekker van zijn eigen politieke partij de gemoederen flink bezig te houden door de islam in Nederland voortdurend te bekritisieren. De kern van zijn kritiek is dat de diversiteit in Nederland te groot is geworden. De afwijkende normen en waarden van de verschillende culturen botsten met de Nederlandse. Vooral de islam vormde volgens Fortuyn het grootste probleem voor de moderniteit die de Nederlandse maatschappij kenmerkte. Een opvatting die hij onder meer uiteenzet in zijn boek *De islamisering van onze cultuur*.²⁴ Argumenten waar ook PVV-partijleider Geert Wilders nu nog op voortborduurde.²⁵

De wijze waarop Pim Fortuyn Nederlandse moslims wegzet noemt antropoloog Martijn de Koning een vorm van racialisering. Dit is volgens De Koning het proces waarbij de dominante groep binnen een samenleving bepaalde eigenschappen toekent aan individuen die buiten de groep vallen. Deze eigenschappen bestaan uit generaliserende opvattingen over ras, cultuur en religie en hebben vaak een negatief waardeoordeel.²⁶ De manier waarop Fortuyns retoriek past binnen het concept racialisering legt De Koning als volgt uit: "In het proces van racialisering gaat het om het categoriseren van een minderheid (het labelen als moslim bijvoorbeeld), het geven van bepaalde generaliserende verklaringen voor gedrag ('*islam made them do it*'), het geven van waardeoordelen over die groep op basis van een negatief generaliserend idee over cultuur, 'ras' en/of religie (islam als achterlijke cultuur) en tot slot een idee hoe er met een dergelijke groep moet worden omgegaan."²⁷

²² Lucassen en Lucassen, *Winnaars en verliezers*, 23-24.

²³ Scholten, "The Dutch multicultural myth," 102-103.

²⁴ Slegers, *In debat over Nederland*, 29-30.

²⁵ Lucassen en Lucassen, *Winnaars en verliezers*, 27-29.

²⁶ Martijn de Koning, *Een ideologische strijd met de islam. Fortuyns gedachtengoed als scharnierpunt in de radicalisering van moslims*, (Uithoorn: Karakter Uitgevers B.V., 2016), 12.

²⁷ De Koning, *Een ideologische strijd*, 13.

Volgens De Koning gebruikt Fortuyn het concept cultuur om moslims in Nederland weg te zetten als de ideologische ander. Centraal staat hier de gedachten dat migratie ertoe leidt dat nieuwe, vreemde culturen de Nederlandse samenleving binnendringen. Deze nieuwe, vreemde culturen zouden niet stroken met ‘onze’ waarden en normen.²⁸

Vanaf de eeuwwisseling neemt de kritiek op de multiculturele samenleving in het publieke debat alsmaar toe. Het is dan ook niet verwonderlijk dat vanaf 2003 de overheid voor een nieuw integratiebeleid kiest, genaamd *integratiebeleid nieuwe stijl*. De nadruk komt te liggen op een gedeeld burgerschap door culturele aanpassing. Niet voor niets noemt Beleidswetenschapper Peter Scholten deze periode dan ook de *assimilationist turn* en kent haar startpunt met de publicatie van Paul Scheffers *Het Multiculturele drama*.²⁹ Scheffer trok middels dit opiniestuk aan de bel. Hij was van mening dat de integratie met behoud van de eigen cultuur tot een onderklasse van etnische minderheden heeft geleid die zich kenmerkt door hoge werkloosheid, een hoog criminaliteitscijfer en relatief veel armoede. Een onderklasse die tot een tweedeling van de maatschappij zou zorgen en culturele verschillen des te meer blootlegt. Verschillen waar volgens Scheffer de Nederlandse samenleving niet tegen zou zijn opgewassen.³⁰ Nadruk legt Scheffer op de invloed van de islam. Hij, en vele met hem, is van mening dat deze godsdienst lijnrecht tegen de principes van de Nederlandse maatschappij ingaat. Hiermee richt hij zich dus specifiek op Turkse- en Marokkaanse Nederlanders aangezien zij de etnische groepen vormen waarbij de islam de voornaamste godsdienst is. De oplossing die Scheffer voordraagt is dat de Nederlandse cultuur sterker uitgedragen dient te worden, zodat de contouren van de samenleving duidelijker zijn en migranten weten waar ze tijdens hun integratie aan toe zijn.³¹

De focus op botsende culturen als voornaamste integratieprobleem, met een sterke nadruk op de islam, is een omschakeling die binnen het publieke en politieke debat sinds begin jaren ‘90 een steeds prominentere rol kreeg. In een eerdere publicatie benadert De Koning dit verschijnsel echter algemener dan in het eerder besproken boek over Fortuyn, maar richt zich hier ook grotendeels op dezelfde verschijnselen als bij de racialisering van moslims. Zo betoogt De Koning dat er in Nederland, maar in zekere zin in vrijwel heel het Westen, een zekere mate van islamofobie heerst. Een constant onderscheid tussen Wij, Nederlanders, en Zij, de migranten die de islam aanhangen. Ook hier vormt cultuur als een gegeneraliseerd kenmerk de kern van het onderscheid.³² Een belangrijke factor in het versterkte Wij-Zij gevoel is beeldvorming. Wat De Koning terecht stelt is dat de beeldvorming over moslims in Nederland veelal is gebaseerd op een eenzijdig, stigmatiserend en problematisch

²⁸ De Koning, *Een ideologische strijd*, 14.

²⁹ Scholten, “The Dutch multicultural myth,” 103-107.

³⁰ Paul Scheffer, “Het multiculturele drama,” in *NRC Handelsblad* 29-1-2000.

³¹ Fleur Sleegers, *In debat over Nederland. Veranderingen in het discours over de multiculturele samenleving en nationale identiteit*, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007), 23-24.

³² Martijn de Koning, “‘De hoofddoek is onderdrukking van vrouwen’ Beeldvorming en islamofobie,” in: Joas Wagemakers en Martijn de Koning (ed.) *Islam in verandering: vroomheid en vertier onder moslims binnen en buiten Nederland*, (Almere: Parthenon, 2015), 18-21.

beeld van deze groep. Sinds 2001 is de media-aandacht naar de islam in vergelijking met de jaren '90 dan ook sterk toegenomen. De islam is een prominente kwestie in de media geworden en vindt vaak plaats in een context van negatieve gebeurtenissen. Denk hierbij aan de aanslagen van 9/11 en de moord op Theo van Gogh in november 2004. De berichtgevingen die de negatieve beeldvorming over de islam als bedreiging versterken berusten volgens De Koning vaak op het idee dat deze religie op gespannen voet staat met de Nederlandse waarden en normen. Vooral het gegeven dat berichtgevingen over de islam vaak verschijnen in een context van intolerantie en geweld spelen hierin een belangrijke rol, aldus De Koning.³³

De media spelen volgens De Koning dus een belangrijke rol in de beeldvorming over moslims in Nederland. Dit geldt overigens voor de multiculturele samenleving als geheel. Scholten laat in zijn bijdrage goed zien waarop de multiculturele mythe is gebaseerd. Lange tijd gold Nederland als het schoolvoorbeeld van het multiculturalisme en sinds de eeuwwisseling overigens ook als het schoolvoorbeeld van een falend multiculturalisme. Volgens Scholten is dit echter een mythe die in stand wordt gehouden door enerzijds politici en anderzijds de media. Zo is het integratiebeleid zelfs voor de stortvloed aan kritiek al meermaals veranderd en is het dus maar de vraag of er wel over het multiculturalisme mag worden gesproken. Belangrijker nog is het discours over de integratie van verschillende etnische groepen in Nederland. Door de verschuiving naar een assimilerend model en een sterkere nadruk op culturele verschillen door opkomende populistische politici als Pim Fortuyn en Geert Wilders is de toon over immigranten integratie verhard. De houding tegenover immigranten is met name over culturele en religieuze verschillen vijandiger geworden. Ook neemt het gevoel van de aanwezigheid van immigranten als een bedreiging steeds meer toe. Een gevolg van dit harder wordende discours is dat de focus voornamelijk komt te liggen op negatieve aspecten van integratie, terwijl succesverhalen zoals de verbeterde sociale positie van immigranten in bijvoorbeeld het onderwijs worden genegeerd.³⁴

Doordat Scholten zich voornamelijk richt op secundaire literatuur, slaagt hij er niet in om uit te leggen hoe de media en de politiek de multiculturele mythe precies in stand houden. Welke processen zitten achter de verhardende beeldvorming binnen het publieke debat over immigranten? Om hier antwoord op te geven is het zaak om de media en de politiek los van elkaar te zien. Beide sferen functioneren namelijk aan de hand van een eigen logica. Communicatiewetenschapper Rens Vliegthart en politicologe Conny Roggeband tonen dit aan voor Nederland door de beeldvorming over immigranten in zowel het politieke- als het publieke debat te analyseren in de periode tussen 1995 en 2004.³⁵ De insteek van hun onderzoek is gebaseerd op de opvattingen van Thomas Meyer. Meyer is in de veronderstelling dat de media de kansen aanzienlijk verminderen van burgers om

³³ De Koning, "Beeldvorming en islamofobie," 22-23.

³⁴ Scholten, "The Dutch multicultural myth," 113-115.

³⁵ Conny Roggeband en Rens Vliegthart, "Divergent framing: the public debate on migration in the Dutch parliament and media, 1995-2004," *West European Politics* 30 (2007): 538-544.

invloed uit te oefenen op de politieke inbreng, omdat zowel de media als de politiek een eigen logica kennen. Volgens Meyer werkt de media logica doormiddel van twee filters. Eerst wordt er bepaald wat er nieuwswaardig is. Vervolgens wordt er door mediaprofessionals besloten het nieuws op een bepaalde manier te presenteren.³⁶

Meyers medialogica is goed terug te zien in de *agenda setting* theorie. Deze theorie, waar verschillende wetenschappers sinds de jaren '70 een eigen draai aan proberen te geven, komt kortweg neer op het volgende: de invloed die de media uitoefenen op het publiek is niet zozeer direct, maar eerder een presentatie van onderwerpen die door de mediaprofessionals belangrijk worden geacht.³⁷ Een veel gebruikt citaat van Bernard Cohen luidt als volgt: "The press may not be successful much of the time telling people what to think, but it is stunningly successful in telling people what to think about."³⁸ De *agenda setting* theorie kent twee verschillende niveaus met elk een eigen functie. Op het eerste niveau wordt de agenda van objecten vastgesteld. Journalisten selecteren bepaalde onderwerpen die zij nieuwswaardig achten. Op het tweede niveau gaat het om de manier waarop onderwerpen worden gepresenteerd in de media. Dit proces waarbij journalisten keuzes maken in de manier waarop het nieuws wordt gebracht aan de hand van interne, redactionele en externe factoren zoals het politieke klimaat en gebeurtenissen heet *framing*. Door het frame waarin een bericht wordt gebracht, wordt er niet bepaald wat het publiek denkt, maar in welk licht het publiek het onderwerp ziet. *Framing* bepaalt dus hoe het publiek ergens over denkt.³⁹ De parameters waarin burgers publieke zaken bediscussiëren.⁴⁰

2.2 De media en beeldvorming over de multiculturele samenleving

Onderzoek naar de berichtgeving over de multiculturele samenleving in de media kan doorgaans worden opgedeeld in twee groepen. Enerzijds de kwantitatieve methode, waar de doelstelling veelal het in kaart brengen van structurele patronen is. Een andere tak van onderzoek berust op de kwalitatieve methode. Hier staat de analyse van de ideologische betekenissen en het discours over de multiculturele samenleving centraal.⁴¹ Voor deze thesis is vooral de laatste groep van belang. Ik zal dan ook enkel uit voorbeelden putten die eenzelfde soort analyse hanteren. Een van de eerste die in Nederland aan de bel trekt over de structurele negatieve beeldvorming van Nederlanders met een migrantenachtergrond is tekstwetenschapper Teun van Dijk. In zijn proefschrift uit 1983 alarmeert hij over de racistische connotatie van migranten in de Nederlandse dagbladpers. Let wel, het betreft hier migranten die toentertijd vanwege culturele of uiterlijke kenmerken doorgaans als "buitenlander"

³⁶ Roggeband en Vliegthart, "Divergent framing," 524-529.

³⁷ Connie de Boer en Swantje Brennecke, *Media en publiek. Theorieën over media-impact*, (Amsterdam: Boom, 2003), 185-186.

³⁸ De Boer en Brennecke, *Media en publiek*, 186.

³⁹ De Boer en Brennecke, *Media en publiek*, 211-214.

⁴⁰ Holli Semetko en Patti Valkenburg, "Framing European politics: a content analysis of Press and Television News," *Journal of communication* (2000): 94.

⁴¹ Leurdijk, *Televisiejournalistiek over de multiculturele samenleving*, 16-17.

werden bestempeld. Van Dijks onderzoek focust zich, eigenlijk net zoals alle andere onderzoeken die nog worden besproken, dus voornamelijk op de groepen uit de voormalige koloniën en zogenoemde gastarbeiders uit Marokko en Turkije. West-Europese migranten worden in zijn onderzoek buiten beschouwing gelaten, omdat zij niet tot etnische minderheidsgroepen werden gerekend.⁴² In zijn onderzoek staat één vraag centraal: “wat wordt er over minderheden geschreven en hoe gebeurt dat?”⁴³

Van Dijks onderzoek richt zich dus op de beeldvorming over minderheden in de dagbladpers. Door zijn onderzoek te vergelijken met het geringe aantal Nederlandse onderzoeken en een groter aanbod aan buitenlandse studies over hetzelfde onderwerp komt hij tot een tiental conclusies.⁴⁴ Ten eerste zijn er maar weinig studies gericht op de beeldvorming over minderheden in de media. Het aantal kwalitatieve studies is nog schaarser. Veelal blijkt dat deze beeldvorming eerder negatief dan positief is. Berichtgeving over minderheden wordt meestal gekoppeld aan problemen en onrustigheden. Bijvoorbeeld onderwerpen die lezers vaak als negatief beoordelen zoals misdaad en overlast. De berichtgeving wordt dan ook veelal belicht vanuit het perspectief van de meerderheid en haar instanties. De witte meerderheidsmening dus. Hiernaast blijft het gewone leven van de minderheden vaak buitenbeschouwing. In de media wordt er amper aandacht besteedt aan onderwerpen die relevant zijn voor deze groepen. De berichtgeving over minderheden richt zich vaak op incidenten en, al dan niet gewelddadige, conflicten. Binnen de journalistiek zijn minderheden overigens zwaar ondervertegenwoordigd. Zelden berichten zij over zichzelf. De portrettering van minderheidsgroepen berust nog altijd veel op stereotypering. Het algemene beeld van de situatie waarin minderheden zich in verkeren wordt in de regel ontleent aan de media. Hierdoor hebben de media nog altijd een intermediërende functie in het vormen en in stand houden van het beeld over minderheden. Tot slot stelt van Dijk echter wel dat de invloed van de media op de houding van het publiek context afhankelijk zijn. De media geeft vorm, maar de lezers interpreteren elk op een eigen manier.

Waar Van Dijks publicatie uit 1983 nog een relatief milde toon kende, scherpt hij tien jaar later zijn blik over de Britse en Nederlandse pers aan. Hij concludeert dat de witte meerderheid doelbewust de eigen groep positief afbeeldt in de media en minderheidsgroepen negatief. Het gevolg hiervan is dat voornamelijk thema's aan minderheden worden gelinkt die hen wegzetten als afwijkend, problematisch of bedreigend. In principe geen nieuwe bevinding ten opzichte van zijn eerdere onderzoek. Het verschil is echter dat van Dijk stelt dat de witte meerderheid dit doet om bepaalde machtsverhoudingen te consolideren. Verder worden experts met een minderheden achtergrond structureel genegeerd. Minderheden komen binnen de media nauwelijks aan het woord. De enkeling die toch van zich laat horen wordt vaak door 'witte', mede journalisten gemarginaliseerd of zelfs aangevallen. Dit zorgt er volgens Van Dijk voor dat de media, in zijn onderzoek specifiek dagbladen,

⁴² Van Dijk, *Minderheden in de media*, 17.

⁴³ Van Dijk, *Minderheden in de media*, 18.

⁴⁴ Van Dijk, *Minderheden in de media*, 119-121.

actief bijdragen aan het reproduceren van het Wij-Zij gevoel en dus aan de polarisering van de maatschappij.⁴⁵

Van Dijks bevindingen vormen een blauwdruk voor verder onderzoek.⁴⁶ In de meeste Nederlandse onderzoeken naar de beeldvorming over Nederlanders met een migrantenachtergrond in de media blijkt er vaak sprake van negatieve beeldvorming, ondervertegenwoordiging in de media en de focus op negatief berichtgeving. Dit geldt overigens niet alleen voor Nederlands onderzoek. Ook buitenlandse wetenschappers trekken dezelfde conclusies. Een goed voorbeeld is de studie over beeldvorming op de Amerikaanse televisie van mediawetenschapper Robert Entman. Hij concludeert dat bij de Amerikaanse televisiemisdaadverslaggeving zwarte Amerikanen vaker als crimineel worden afgebeeld dan witte Amerikanen. Zwarte Amerikanen zouden dus eerder het label ‘bedreiging’ opgespeld krijgen dan hun witte medeburgers. Hiernaast richt berichtgeving zich vaak op het witte slachtoffer door de zwarte dader. Tot slot stelt Entman dat bij de berichtgeving over politiek vaak het beeld wordt geschetst dat zwarte politici voornamelijk de eigen etnische groep vertegenwoordigen, terwijl witte politici eerder het algemeen belang dienen. Volgens Entman leidt deze berichtgevingen ertoe dat zwarte Amerikanen vaker worden beschouwd als een bedreiging voor de samenleving dan witte Amerikanen.⁴⁷

In tegenstelling tot Van Dijk onderzocht Entman dus het medium televisie. In Nederland is er eigenlijk tot eind jaren negentig in wetenschappelijk onderzoek nauwelijks aandacht geschonken aan dit type medium in samenhang met de berichtgeving over de multiculturele samenleving. Mediawetenschapster Andra Leurdijk geeft de aanzet in 1999. In haar proefschrift onderzoekt zij het discours waarmee er in Nederlandse informatieve televisieprogramma’s over de multiculturele samenleving wordt gesproken. Belangrijk hierin is dat Leurdijk zich niet alleen richt op de inhoud van de programma’s, maar ook de productiezijde onderzoekt.⁴⁸ Juist deze tweede invalshoek is een verrijking voor het onderzoek naar de presentatie van migranten of mensen met een migrantenachtergrond binnen de media. Zoals Leurdijk zelf al aangeeft wordt er in bestaand onderzoek te weinig aandacht besteedt aan de eventuele dilemma’s en verschillende opinies binnen een bepaald media. Met een eenzijdig beeld van de journalistiek als gevolg. Beter zou het zijn om een overzicht te maken van de verschillende opvattingen rondom de selectie van onderwerpen, bronnen, invalshoeken en sprekers om zo te analyseren hoe deze context afhankelijk zijn, aldus Leurdijk.⁴⁹

Om haar mening kracht bij te zetten bespreekt Leurdijk enkele buitenlandse onderzoeken die deze verschillende opinies binnen een redactie goed blootleggen. Voor haar onderzoek is de publicatie

⁴⁵ Maurice Vergeer, *Een gekleurde blik op de wereld. Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden*, (Amsterdam: Thela Thesis, 2000), 17-18.

⁴⁶ In Leurdijk, *Televisiejournalistiek*, wordt op bladzijde 16 en 17 een kort overzicht gegeven van de voornaamste onderzoeken over etnische minderheden in de media.

⁴⁷ Vergeer, *Een gekleurde blik op de wereld*, 16-17. En: Leurdijk, *Televisiejournalistiek*, 22.

⁴⁸ Leurdijk, *Televisiejournalistiek*, 9.

⁴⁹ Leurdijk, *Televisiejournalistiek*, 24-25.

van Simon Cottle uit 1993 wellicht het belangrijkste. Cottle stelt dat er door de media tijdens de rellen in Engeland van de jaren tachtig drie verschillende *organizing frameworks* worden gehanteerd. Ten eerste het conservatieve raamwerk. De oorzaken voor de ongeregeldheden zijn te vinden bij de criminele individuen en de vele migranten. Hard ingrijpen door de overheid is volgens de opiniemakers de enige oplossing. Het tweede mogelijke raamwerk is volgens Cottle liberaal. Wangedrag van de politie wordt hierin erkend, maar de oplossing dient te worden gezocht binnen de bestaande verhoudingen. Tot slot bestaat het radicale raamwerk. Ongeregeldheden zijn een directe uitkomst van racisme en sociale ongelijkheid. Politiek handelen wordt als de enige oplossing gezien om de huidige situatie te veranderen. Volgens Leurdijk is dit type onderzoek belangrijk, omdat het ons het inzicht geeft dat er niet één vaststaande ideologie is. Te vaak blijven wetenschappers vasthouden aan een vast discours, terwijl de realiteit veel complexer is.⁵⁰

Doordat Leurdijk ervan uitgaat dat er mogelijk verschillende frames aanwezig zijn binnen een redactie of item trekt Leurdijk dan ook mildere conclusies dan van Dijk dat eerder deed. De door haar geanalyseerde documentaires, reality-tv series en talkshow plaatsen de multiculturele samenleving wel degelijk in een ander daglicht. Alhoewel het geen evenredige vertegenwoordiging is, komen Nederlanders met een migrantenachtergrond vaker aan het woord. De aanwezigheid van deze groepen in Nederland worden niet alleen als een bedreiging gezien, maar ook als een verrijking. Toch neemt ook Leurdijk een dominant patroon waarin bijvoorbeeld de reportages over de problematiek in oude stadswijken. De media hebben de neiging elkaars feitelijke weergave en invalshoeken over te nemen en deze als de sociale werkelijkheid te presenteren. *Pack journalism* noemt zij dit. Voor haar onderzoek is dat gedeeltelijk waar. Ja, verscheidene reportages schetsen een beeld van de oude woonwijk als een ‘etnisch kruisvat’, waardoor dit beeld de sociale werkelijkheid wordt, maar de verschillende berichtgevingen hanteren ook verschillende interpretatiekaders. De oorzaken van de problematiek en de oplossingen hiervoor verschillen per item wel degelijk. In sommige gevallen verschilt het frame zelfs binnen de berichtgeving, aldus Leurdijk.⁵¹

Door de nadruk te leggen op verschillende interpretatiekaders richt Leurdijk zich voornamelijk op de productiezijde van het medium televisie. De keuzes van de redacties staan centraal. Vandaar dat Leurdijk naast een structuuranalyse ook verscheidene interviews heeft afgelegd met de redactieleden van haar onderzoeksobjecten. Iemand die zich ook richt op het redactionele aspect is communicatiewetenschapster Andrea Meuzelaar. In haar vrij recent verschenen proefschrift onderzoekt zij de beeldvorming over Nederlandse moslims via de Nederlandse televisie. De reden hiervoor komt overeen met mijn eigen invalshoek. Meuzelaar geeft aan dat de laatste decennia Turkse- en Marokkaanse Nederlanders langzaamaan werden weggezet als moslims in plaats van etnische groepen en vraagt zich af: “hoe de televisie moslims wegzet als de (politieke) ander en hoe het

⁵⁰ Leurdijk, *Televisiejournalistiek*, 25.

⁵¹ Leurdijk, *Televisiejournalistiek*, 192-195.

medium televisie een specifiek beeld van de islam heeft gecreëerd dat zo herkenbaar is?”⁵² Meuzelaar onderscheidt zich door de focus te leggen op het archief als een actieve speler binnen de televisiecultuur. Welke beelden worden herhaaldelijk gebruikt door programmamakers die het beeld van de islam en moslims versterken en bepaalde (negatieve) stereotypen in stand te houden?⁵³ Het idee om de beeldvorming op deze manier te onderzoeken vloeit voort uit het concept *televisual logic*. Dit houdt de logica in dat wij mensen een constante behoefte hebben om abstracte verhalen te visualiseren. Dit leidt vervolgens tot een herhaaldelijk gebruik van beelden die bepaalde associaties oproepen.⁵⁴ Meuzelaar toont aan dat deze logica leidt tot een stereotypebeeld dat is gebaseerd op een aantal vaste negatieve weergave van de islam. Vervolgens stelt Meuzelaar een nog veel belangrijkere vraag: *welke beelden van moslims in Nederland zijn opzettelijk weggelaten in het repeterende aanbod aan archiefmateriaal?* Een vraag waar Meuzelaar niet direct antwoord opgeeft, maar wel benadrukt dat het belangrijk is dat onderzoek zich richt op dit selectieproces van archiefbeelden. Televisie is immers een poortwachter geworden in het huidige medialandschap waar beeldfragmenten razendsnel circuleren en worden hergebruikt voor verschillende doeleinde. Onderzoek naar deze representatie en circulatie is daarom volgens Meuzelaar belangrijk.⁵⁵

2.3 Televisie door en voor migranten

Tot dusver heb ik de manier beschreven waarop beeldvorming over Nederlanders met een migrantenachtergrond tot stand komt en hoe deze binnen een nieuwsitem, of een reeks berichtgevingen, kunnen verschillen. Het effect van deze beeldvorming is echter nog niet besproken. Iemand die dat doet is communicatiewetenschapper Maurice Vergeer. In zijn in 2000 verschenen proefschrift onderzoekt hij het effect tussen de blootstelling aan media en de opvattingen over etnische minderheden. Hiervoor bouwt Vergeer verder op de *cultural indicator* theorie van George Gerbner. Aan de hand van deze theorie stelt Gerbner dat de media een cruciale rol spelen in het in stand houden van de culturele waarden van een samenleving. De media zenden informatie uit over de maatschappij en door herhaling creëren zij een gemeenschappelijk beeld van de samenleving.⁵⁶ Met het werk van Gerbner in de hand komt Vergeer uiteindelijk tot een aantal conclusies. Blootstelling aan zowel televisie als dagbladen bleek inderdaad invloed te hebben op de houding ten opzichte van etnische minderheden. Meer blootstelling leidde in het algemeen tot het ervaren van een hogere dreiging van deze minderheidsgroepen. Overigens bleek dit zenderafhankelijk te zijn. Iemand die meer naar commerciële zenders keek, ervoer een grotere dreiging van etnische minderheden dan iemand die naar de vooral naar de publieke omroep keek.⁵⁷

⁵² Meuzelaar, *Seeing through the archival prism*, 11-13.

⁵³ Meuzelaar, *Seeing through the archival prism*, 14-15.

⁵⁴ Meuzelaar, *Seeing through the archival prism*, 14-15.

⁵⁵ Meuzelaar, *Seeing through the archival prism*, 272-275

⁵⁶ Vergeer, *Een gekleurde blik op de wereld*, 9-11.

⁵⁷ Vergeer, *Een gekleurde blik op de wereld*, 132-133.

Ook voor Nederlanders met een migrantenachtergrond heeft de beeldvorming in de media een zorgwekkend effect. De mainstreammedia dienen voornamelijk het grote publiek. Hierdoor blijven veel facetten van Nederlanders met een migranten achtergrond onderbelicht. Oppervlakkigheid ligt hiermee op de loer.⁵⁸ Hiernaast heeft een onderzoek van communicatiewetenschapster Leen d'Haenens aangetoond dat het merendeel van de Nederlanders met een migrantenachtergrond zichzelf niet terugziet binnen het Nederlandse medialandschap.⁵⁹ Een aandeel hierin kan het frame zijn waarin veel journalisten werken: 'Zij', de immigranten, veroorzaken maatschappelijke problemen voor 'ons', de witte Nederlanders.⁶⁰ En dat is problematisch. Leurdijk stipt aan het begin van haar proefschrift het belang van positieve identificatiemodellen voor etnische minderheden aan. Afwezigheid of blootstelling aan voornamelijk negatieve beeldvorming kan leiden tot vervreemding en wantrouwen jegens de maatschappij, aldus Leurdijk.⁶¹ Alternatieve televisie, zoals programma's voor en door migranten, kan hier wellicht een uitkomst in bieden. Deze vorm van media kan worden geschaard onder hetgeen mediawetenschapper Henry Jenkins *convergence culture* noemt.⁶² Dit is een culturele manifestatie die zich kenmerkt door tijdelijke normen, waarden en activiteiten waardoor de scheidslijn tussen media consumptie en productie wegvalt. Er is binnen deze vorm van media dus zowel sprake van een *top-down* als een *bottom-up* beweging.

Een televisieomroep die content produceert voor en door migranten is zo'n plek waar *convergence culture* plaatsvindt. Mediawetenschapper Harold Riggins stelt dat etnische media eigenlijk twee taken kent.⁶³ Ten eerste waarborgt etnische media de cohesie van de eigen groep en zorgt het voor de overlevering van de eigen cultuur. Verder vergemakkelijkt het de integratie van de groep in de samenleving als geheel. Etnische media zorgt dus enerzijds voor een diversiteit aan culturen en anderzijds door het facet integratie tot een samenvoeging van culturen, aldus Riggins. En hier nemen etnische media een belangrijke rol in. De content makers nemen namelijk niet alleen over wat er in de mainstream media wordt verteld. Hun belangrijkste taak is een kritische blik op hetgeen er in de media naar voren komt te werpen. Door hun verscheidenheid zijn de etnische media zeer goed in staat om te reflecteren op de manier waarop er tegen bepaalde onderwerpen wordt aangekeken. Onderwerpen die zowel overeenkomen als afwijken van de eigen opvattingen.

Toch pakken alternatieve media zoals multiculturele televisie niet altijd even goed uit. Veel van de etnische media opereren binnen het keurslijf van de mainstream media.⁶⁴ Met alle beperkingen van dien. Een artikel dat dit goed aantoont is een bijdrage van Simon Cottle in zijn eigen bundel over

⁵⁸ Andra Leurdijk, "Ieder medium een eigen kleur? De mogelijkheden van pers, radio, televisie en internet," In: Garjan Sterk (ed.), *Media en Alloctonen. Journalistiek in de multiculturele samenleving*, (Den Haag: Sdu Uitgevers, 2000), 28-29.

⁵⁹ Deuze, "Ethnic media, community media and participatory culture," 265.

⁶⁰ Mark Deuze, *Wat is journalistiek?*, (Amsterdam: Het Spinhuis, 2004), 49-50.

⁶¹ Leurdijk, *Televisiejournalistiek over de multiculturele samenleving*, 3.

⁶² Deuze, "Ethnic media, community and participatory culture," 268.

⁶³ Deuze, "Ethnic media, community and participatory culture," 270.

⁶⁴ Deuze, "Ethnic media, community and participatory culture," 272.

etnische minderheden en de media. Hierin beschrijft Cottle aan de hand van interviews met de redactieleden van de multiculturele afdeling van de BBC over de obstakels die zij tijdens het uitvoeren van hun taken tegenkomen.⁶⁵ Alhoewel etnische televisie volgens Cottle dringend nodig is, gebeurt het nog te vaak dat de programmering er niet in slaagt etnische minderheden op een juiste manier te presenteren.⁶⁶ Hiervoor zijn verscheidene redenen te vinden. De multiculturele programmamakers werken in het logge bedrijf genaamd de BBC. Dit bedrijf wordt grotendeels door witte mannen geleid en waarbij de 'Byzantijnse bureaucratie' communicatie tussen de producers en de rest van het bedrijf lastig maakt. Vanuit de angst om gemarginaliseerd te worden, passen redactieleden met een etnische achtergrond zich vrij snel aan de 'journalistieke' norm aan. Vanwege de angst voor negatieve reacties van zowel de eigen etnische groep als de bedrijfscontext blijven de programmamakers vervolgens uit de buurt van lastige onderwerpen.⁶⁷

Een studie die zich meer richt op onafhankelijke migranten televisie is afkomstig van mediawetenschapper Hun-Yul Lee. Hierin beschrijft Lee, aan de hand van interviews en observaties, de manier waarop gastarbeiders in Zuid-Korea via hun eigen televisieomroep hun economische en culturele kenmerken opnieuw uitvinden. Hierbij stelt Lee dat vooral hun actieve rol in de media belangrijk is, omdat de gastarbeiders via deze weg hun stem laten gelden.⁶⁸ Opmerkelijk aan het onderzoek van Lee is dat niet de culturele eigenschappen, maar de sociaaleconomische positie van de gastarbeiders de gemene deler vormen. Doordat hun plek binnen de Zuid-Koreaanse samenleving wordt bekeken vanuit een sociaal oogpunt blijken op de redactie verschillen in culturele uitingen bijna geen rol te spelen.⁶⁹

Waar eerdergenoemde onderzoeken zich dus ofwel richten op de beeldvorming over Nederlanders met een migranten achtergrond of de focus leggen op de redactionele keuzes en belemmeringen van multiculturele redacties zal deze masterscriptie de nadruk leggen op een beeldanalyse. De berichtgevingen die de MTNL uitzond, zijn namelijk het product van een actieve identificatie van (voormalig) migranten. Hierdoor kan er mijns inziens goed onderzocht worden op welke manier deze groep zelf een beeld schetst over hun positie in de Nederlandse maatschappij en blijft het onderzoek niet bij een beschrijving van de obstakels die de redactie moet nemen.

⁶⁵ Simon Cottle, "A rock and hard place: making ethnic minority television," In: Simon Cottle (ed.), *Ethnic minorities and the media*, (Buckingham/Philadelphia: Open University Press, 2000), 101.

⁶⁶ Cottle, "A rock and hard place," 102.

⁶⁷ Cottle "A rock and hard place," 103-109.

⁶⁸ Lee, "At the crossroads of migrant workers," 313-314.

⁶⁹ Lee, "At the crossroads of migrant workers," 321-323.

3. Methodisch raamwerk: *framing*

Zoals in de historiografie al naar voren kwam, speelt *framing* een belangrijke rol in de manier waarop bepaalde onderwerpen in de media verschijnen. Als onderdeel van de *agenda setting* theorie zal ook voor deze masterscriptie *framing* het voornaamste theoretische instrument vormen. Het doel van dit hoofdstuk is om deze theorie verder uiteen te zetten en om enkele toepasbare voorbeelden van frames te noemen. Deze kunnen vervolgens gebruikt worden als houvast voor de analyse van het beeldmateriaal van de MTNL.

3.1. Het *framings*-proces

In de wetenschappelijke wereld bestaat er nogal wat onenigheid over de precieze definitie van het concept *framing*. De oorzaak hiervoor is dat verscheidene onderzoekers het concept op verschillende manieren interpreteren en gebruiken.⁷⁰ Voor deze scriptie wordt de weg gevolgd die wetenschappers als McCombs, Shaw en Weaver zijn ingeslagen. Zij zijn het geweest die de term *second-level agenda-setting* in het leven hebben geroepen om de manier te beschrijven waarop de media invloed uitoefenen op de interpretatie van het publiek van berichtgevingen.⁷¹

Om een duidelijk beeld te krijgen hoe *framing* precies werkt, biedt het artikel van Robert Entman uit 1993 houvast. Entman stelt dat *framing* een proces is van selectie en zichtbaarheid: “select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation.”⁷² In dit proces doorloopt een mediabericht volgens Entman vier fases van communicatie.⁷³ Het startpunt van een bericht zijn de mediaprofessionals of journalisten. Zij bepalen wat ze willen overbrengen en op welke manier. Dit leidt tot het product. Teksten of beeldfragmenten die de manifestatie van het frame zijn. Hierin zit het onderdeel zichtbaarheid verwerkt. Teksten kunnen de zichtbaarheid van bepaalde onderwerpen vergroten door gebruik te maken van herhaling, symboliek en stereotypering. De tekst wordt vervolgens gelezen door het publiek. De ontvanger wordt door het dominante frame gestuurd om op een bepaalde manier te denken. Let wel, het gaat hier om de interactie tussen het product en de ontvanger. Een bedoelt frame hoeft niet te leiden tot het klakkeloos overnemen van dezelfde denkwijze. Dit brengt ons bij de laatste fase van het proces, de cultuur. Het publiek bevindt zich, overigens net zoals de mediaprofessionals, in een bepaalde cultuur. Een sociale groep waarin de opvattingen van een individu besloten liggen. Het spectrum aan dominante frames. Wanneer een bericht dus niet te veel afwijkt van de opvattingen die een individu al heeft, kan het mogelijk zijn dat een bepaald frame wordt overgenomen.

⁷⁰ Dietram Scheufele, “Framing as a theory of media effects,” *Journal of Communication* 49 (1999): 103.

⁷¹ Scheufele, “Framing as a theory of media effects,” 103-104

⁷² Robert Entman, “Framing: toward clarification of a fractured paradigm,” *Journal of Communication* 43 (1993): 52.

⁷³ Entman, “Framing: toward clarification of a fractured paradigm,” 52-54.

3.2 Frames in de praktijk

Kortweg is het mogelijk om *framing* in de media op twee manieren te analyseren. De inductieve manier, waarbij de onderzoeker met een open blik gaandeweg verschillende dominante frames opmerkt en deze verder analyseert. Problematisch aan deze aanpak is dat je blanco het onderzoek ingaat en zelf de frames moet opzoeken. Naast een tijdrovend karwei wordt er geen gebruik gemaakt van al bestaande frames die hun bestaan al lang en breed hebben bevestigd. Dit maakt de vergelijking met andere onderzoeken lastiger. Een andere mogelijke manier is dan ook de deductieve aanpak. Op voorhand stelt de onderzoeker bepaalde frames op waarvan wordt verwacht dat deze zullen voorkomen in de berichtgevingen. Veelal berusten deze frames op eerder verricht onderzoek. Het nadeel hiervan is dat over mogelijke afwijkende frames heen wordt gekeken.⁷⁴ Voor de analyse waarop deze scriptie berust heb ik gekozen voor de deductieve aanpak. Alhoewel het onderzoek een nieuw soort bronmateriaal aansnijdt en ik dus op voorhand niet weet welke frames ik precies kan verwachten, wordt er ook een vergelijking gemaakt met al bestaand onderzoek met eigen dominante frames.

In het artikel van Holli Semetko en Patti Valkenburg worden een vijftal veel voorkomende frames genoemd: het conflict, de menselijke belangen, economische consequenties, moraliteit en verantwoordelijkheid.⁷⁵ Het conflictframe probeert de belangen van burgers aan te wakkeren wanneer er over een conflict wordt gesproken tussen individuen, groepen of instituties. Het menselijke belangframe benadrukt het menselijke en emotionele in de berichtgeving over gebeurtenissen of problemen. Door middel van deze insteek trachten journalisten hun berichtgeving persoonlijk, dramatisch of emotioneel te maken om zo het publiek meer bij het onderwerp te betrekken. Het economische consequentiefraam benadrukt de gevolgen die gebeurtenissen of keuzes hebben op de economie, zowel op micro- als op macroniveau. Journalisten die het moraliteitsframe hanteren, belichten gebeurtenissen vanuit morele of religieuze standpunten. Het verantwoordelijkheidsframe brengt niet alleen een gebeurtenis aan het licht, maar stelt hiernaast ook waar de verantwoordelijkheid precies ligt. Dit kan bij een individu liggen, maar ook bij groepen, instanties of overheden.

Nu is het bovenstaande een zeer eenzijdige beschrijving van verschillende frames in berichtgevingen. Zoals de historiografie al liet blijken, is de realiteit vaak complexer. Het is dus goed mogelijk dat bepaalde frames gelijktijdig terugkomen. Zo haalt Leurdijk het onderzoek van Cottle aan waarin hij verschillende *organizing frameworks* beschrijft. Het conservatieve-, liberale- en het radicale frame. Deze frames vormen vervolgens de basis voor Leurdijs eigen onderzoek.⁷⁶ Opvallend hieraan is dat binnen deze raamwerken zich telkens hetzelfde conflict voordoet, namelijk misstanden in woonwijken. Er is dus sprake van een conflictframe. Vervolgens wordt er gezocht wat de oorzaak van dit conflict is. Dit kan structureel racisme zijn waardoor het een moraliteitsframe is. Anderzijds wordt

⁷⁴ Semetko en Valkenburg, "Framing European politics," 94-95.

⁷⁵ Semetko en Valkenburg, "Framing European politics," 95-97.

⁷⁶ Leurdijk, *Televisiejournalistiek*, 24-26.

er ook gesteld dat de oorzaak van de problemen komt door de hoge mate van immigratie en criminaliteit. Hier wordt dus beroep gedaan op het menselijk belang. Tot slot wordt er in elk dominant hoofdframe gezocht naar de oplossing. Wie is precies verantwoordelijk voor het wederkeren van de rust. Hier is dus sprake van een verantwoordelijkheidsframe.

Ook voor dit onderzoek is het van belang dat de complexiteit van de realiteit wordt erkent. Vandaar dat ik voordat ik aan de analyse van het beeldmateriaal begin een vragenlijst opstel die is gebaseerd op het werk van Semetko en Valkenburg.⁷⁷ Door vervolgens de verschillende frames te combineren, verwacht ik een goed overzicht te krijgen van de verschillende opvattingen die binnen de berichtgevingen van de MTNL voorkomen.

⁷⁷ Semetko en Valkenburg, "Framing European politics," 100.

4. Onderzoeksopzet

Het analyseren van het beeldmateriaal dat ligt opgeslagen in het archief van het NIBG in de periode tussen 1989 en 2010 staat centraal in deze masterscriptie. Aan de hand van de in hoofdstuk drie opgenoemde standaard frames en de expertise die in het boek *Een bewegend verleden* van historicus Chris Vos wordt beschreven, kan antwoord worden gegeven op de twee deelvragen en de uiteindelijke hoofdvraag. Twee andere deelvragen kunnen nu al aan de hand van de historiografie worden beantwoord. De bronnen die voor deze scriptie worden onderzocht, zijn voor Nederland voor zover ik weet onontgonnen terrein. Vandaar dat de analyse zowel uit een klein kwantitatief deel bestaat als uit een groter kwalitatief gedeelte.

4.1 Kwantitatief onderzoek

In dit gedeelte zal er een kort overzicht worden gegeven van de verschillende onderwerpen die in de verschillende afleveringen centraal staan. Dit is nodig, omdat tot dusver een duidelijk overzicht nog niet bestaat. Zo'n overzicht geef in een oogopslag weer op welke momenten bepaalde onderwerpen de boventoon voerde. Vervolgens kan ik deze piekmomenten vergelijken met gebeurtenissen in het publieke debat. Vandaar dat ik aan de hand van de metadata die elke aflevering beschrijft een overzicht maak door mijzelf simpelweg de vraag te stellen: *heeft dit fragment te maken met de integratie van etnische groepen in Nederland?* Vervolgens zal ik de fragmenten die hier mee te maken hebben onderverdelen in nog nadert te bepalen thema's.

4.2 Kwalitatief onderzoek

Nog belangrijker is het kwalitatieve gedeelte. De analyse van de beeldfragmenten zeggen immers meer over de inhoud dan enkel een kwantitatief overzicht. Hierin zullen naast de in hoofdstuk drie beschreven frames ook de door Vos behandelde theorieën, zoals het structuralisme en de semiotiek, worden gebruikt ter ondersteuning van de analyse. Denk hierbij aan onderliggende structuren in de verhaallijn van een fragment die vooral betrekking hebben op de verschillende frames, maar ook zaken die betrekking hebben op de manier waarop bepaalde gebeurtenissen in beeld worden gebracht. Dit betreft dus meer de techniek van het filmen. Tot slot wordt hier een vergelijking gemaakt met de bevindingen uit onderzoeken zoals die van Van Dijk en Leurdijk. Beide onderzoekers stellen immers dat de etnische Ander in de Nederlandse media op een bepaalde manier wordt neergezet door de keuzes die op redacties worden gemaakt. De vraag is of dit ook voor de uitzendingen van MTNL geldt? Komen bij deze uitzendingen bijvoorbeeld meer Nederlanders met een migrantenachtergrond aan het woord als professional of worden zij net zoals bij de mainstreammedia veelal gebruikt als object? Vragen die in dit gedeelte worden beantwoord.

Literatuurlijst

- de Boer, Conny en Brennecke, Swantje, *Media en publiek. Theorieën over media-impact*, (Amsterdam: Boom, 2003).
- Cottle, Simon, "A rock and hard place: making ethnic minority television," In: Simon Cottle (ed.), *Ethnic minorities and the media*, (Buckingham/Philadelphia: Open University Press, 2000).
- Deuze, mark, "At the crossroads of migrant workers, class, and media: a case study of migrant workers' television project," *Media Culture & Society* 34 (2012): 262-280.
- Deuze, Mark, *Wat is journalistiek?*, (Amsterdam: Het Spinhuis, 2004).
- van Dijk, Teun, *Minderheden in de media. Een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*, (Amsterdam: SUA, 1983).
- Entman, Robert, "Framing: toward clarification of a fractured paradigm," *Journal of Communication* 43 (1993): 51-58.
- Entzinger, Han *Het minderhedenbeleid: dilemma's voor de overheid in Nederland en zes andere immigratielanden in Europa*, (Meppel/Amsterdam: Boom, 1984).
- de Koning, Martijn, *Een ideologische strijd met de islam. Fortuyns gedachtengoed als scharnierpunt in de radicalisering van moslims*, (Uithoorn: Karakter Uitgevers B.V., 2016).
- de Koning, Martijn, "'De hoofddoek is onderdrukking van vrouwen' Beeldvorming en islamofobie," in: Joas Wagemakers en Martijn de Koning (ed.) *Islam in verandering: vroomheid en vertier onder moslims binnen en buiten Nederland*, (Almere: Parthenon, 2015).
- Lee, Hun-Yul, "At the crossroads of migrant workers, class, and media: a case study of migrant workers' television project," *Media Culture & Society* 34 (2012): 312-327.
- Leurdijk, Andra, *Televisiejournalistiek over de multiculturele samenleving*, (Amsterdam: Het Spinhuis, 1999).
- Leurdijk, Andra, "Ieder medium een eigen kleur? De mogelijkheden van pers, radio, televisie en internet," In: Garjan Sterk (ed.), *Media en Allochtonen. Journalistiek in de multiculturele samenleving*, (Den Haag: Sdu Uitgevers, 2000).
- Lucassen, Leo en Lucassen, Jan, *Winnaars en verliezers: een nuchtere balans van vijfhonderd jaar immigratie*, (Amsterdam: Bakker, 2011).
- Lucassen, Leo en Lucassen, Jan, *Winnaars en verliezers: een nuchtere balans van vijfhonderd jaar immigratie*, (Amsterdam: Bakker, 2011).
- Meershoek, Patrick, "Duizenden uren migranten-tv straks digitaal beschikbaar," *Het Parool* (11 april 2016).
- Meuzelaar, Andrea, *Seeing through the archival prism: a history of the representation of muslims on Dutch television*, (Amsterdam, 2014).
- Roggeband, Conny, en Vliegthart, Rens, "Divergent framing: the public debate on migration in the Dutch parliament and media, 1995-2004," *West European Politics* 30 (2007): 524-548.
- Scheffer, Paul, "Het multiculturele drama," *NRC-Handelsblad* (29 januari 2000).

Scheufele, Dietram, "Framing as a theory of media effects," *Journal of Communication* 49 (1999): 103-122.

Scholten, Peter, "The Dutch Multicultural Myth," In: Raymond Taras, *Challenging Multiculturalism: European models of diversity*, (Edinburg: Edinburg University Press, 2011), 97-98.

Semetko Holli en Valkenburg, Patti, "Framing European politics: a content analysis of Press and Television News," *Journal of communication* (2000): 93-109.

Sleegers, Fleur, *In debat over Nederland. Veranderingen in het discours over de multiculturele samenleving en nationale identiteit*, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007).

Snel, Erik, en Scholten, Peter, "Van gastarbeiders tot het multiculturele drama: integratie als hardnekkig beleidsprobleem," in: Arentsen and Trommel (eds.), *Moderniteit en Overheidsbeleid; hardnekkige beleidsproblemen en hun oorzaken*, (Coutinho: Bussum, 2005).

Stadsarchief Amsterdam, *Archief van Stichting Multiculturele Televisie Nederland, met rechtsvoorganger Migranten Televisie Nederland: video's*, (Amsterdam, 2009).

Vergeer, Maurice, *Een gekleurde blik op de wereld. Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden*, (Amsterdam: Thela Thesis, 2000).

Vos, Chris, *Het verleden in bewegend beeld. Een inleiding in de analyse van audiovisueel materiaal*, (Houten: Uitgeverij De Haan/Unieboek, 1991).

Bijlage 1: Planning

Het aankomende halfjaar staat de bronanalyse centraal. Voor de nog te schrijven scriptie heb ik in principe twee blokken van elk tien weken. Het eerste blok, dat ingaat op 5 februari, zal hierin cruciaal zijn. In deze periode zal ik twee dagen stagelopen bij het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Hier zal ik mij richten op het bronmateriaal van de omroepstichting Multiculturele Televisie in Nederland om vervolgens een long read te schrijven over de lokale identiteit van de programmamakers. Hiernaast dien ik de aankomende vijf weken een duidelijk overzicht te maken van het voor mij bruikbare bronmateriaal. Doormiddel van het opstellen van een goed codeerschema en de resultaten te verwerken in SPSS zodat ik leesbare grafieken en diagrammen kan uitdraaien. Het streven is om binnen vijf a zes weken het kwantitatieve gedeelte af te hebben, waarna ik aan de daadwerkelijke analyse kan beginnen.

Het kwalitatieve gedeelte wil ik vanaf 12 maart starten. Natuurlijk blijf ik mij de aankomende periode inlezen over het analyseren van beeld. Ik moet immers enkele dagen heen en weer naar Hilversum met de trein. Ik denk dat ik hier wel tot halverwege mei zoet mee ben. Tussentijds zal ik natuurlijk blijven schrijven en blijven schrappen aan de al geschreven stukken.

Aangezien 15 juni de uiterste inleverdatum is van de eerste versie streef ik ernaar om vanaf 21 mei te starten met de laatste fasen: het herschrijven. Ik heb al de hulp ingeroepen van een aantal mensen in mijn omgeving om samen met hen naar mijn scriptie te kijken. Bij het schrijven van mijn bachelor scriptie ben ik er namelijk achter gekomen dat het handig is dat iemand anders mij wijst op eventuele fouten in mijn beargumentering, maar zeker ook op de vele spellingsfouten en rare zinnen. Op een gegeven moment zie ik dat zelf namelijk niet meer.

Wanneer ik dit aanhoudt en de mouwen opstroop denk ik ruim voor 31 juli klaar te zijn met de definitieve versie zodat het traject met de tweede lezer van start kan gaan en we allen kunnen genieten van een welverdiende vakantie.

Bijlage 2: Indeling masterscriptie

Werktitel: Omgaan met beeldvorming: een onderzoek naar de manier waarop stichting Multiculturele Televisie in Nederland zich positioneerde ten tijde van een veranderend integratiediscours, 1989-2010

Eventueel andere titel is: *Het andere oog* → Deze titel is geïnspireerd op het gelijknamige actualiteitenprogramma van MTNL-Den Haag.

- **Hoofdstuk 1: Inleiding**
 - Aanleiding
 - Vraagstelling
 - Historiografisch debat: Onderzoek naar multiculturele samenleving en de media
- **Hoofdstuk 2: Historische context en deelvraag 1: migratie, integratie en het integratiediscours in Nederland.**
 - In het *onderzoeksvoorstel* staat dit gedeelte vermeld in de historiografie. Ik denk echter dat ik de historische context los moet zien van het wetenschappelijk debat. Het is immers een beschrijving van een veranderend discours in plaats van een polemiek tussen wetenschappers.
- **Hoofdstuk 3: Bronbeschrijving en methodiek.**
 - In dit hoofdstuk wordt ten eerste de bron, stichting Multiculturele Televisie in Nederland, toegelicht. Er wordt een korte geschiedenis gegeven van de stichting, maar nog belangrijker hier leg ik uit welke keuzes ik heb gemaakt in het selecteren van de uitzendingen.
 - Vervolgens zal ik hier de methode die ik ga hanteren toelichten. Ik zal verder in gaan op de *agenda setting* theorie en het daarbij behorende concept *framing*. Vervolgens zal ik aan de hand van historicus Chris Vos verder ingaan op beeldanalyse, waarna ik tenslotte een codeerschema zal opstellen. Dit laatste moet dienen als houvast bij de uiteindelijke analyse en zal gebaseerd zijn op technische aspecten als bevindingen die in eerder verzet onderzoek naar voren zijn gekomen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de bevindingen van Andra Leurdijk.
- **Hoofdstuk 4: analyse**
 - In dit hoofdstuk wordt de uiteindelijke analyse behandeld. Aan de hand van het codeerschema wordt de vraag beantwoord hoe de stichting Multiculturele Televisie in Nederland integratie in haar uitzendingen benaderd en of er verschillen zichtbaar zijn tussen de verschillende etniciteiten. Er zal zowel een kwantitatief overzicht worden gegeven als een meer inhoudelijke kwalitatieve analyse.

- Hilde Harmsen raadde mij aan om mijn analyse in te delen in twee hoofdstukken, omdat het anders wel een heel groot hoofdstuk gaat worden. De manier waarop ik dit ga doen is mij nog niet helemaal duidelijk. Ik hoop hier naarmate ik beter in de bronnen zit een passend antwoord op te kunnen vinden.
- **Hoofdstuk 5: Conclusie:**
 - In dit afsluitende hoofdstuk worden alle deelvragen nogmaals herhaald en worden er antwoorden gegeven op deze vragen.